

ÖZBEKİSTAN ÜLKE RAPORU

TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ

Ocak 2026

1. GENEL BİLGİLER.....	4
1.1.Künye.....	4
1.2.Coğrafi Konumu ve İklimi.....	5
1.3.Doğal Kaynaklar ve Çevre.....	5
1.4. Siyasi ve İdari Yapı.....	6
1.5.Nüfus ve İşgücü Yapısı.....	6
2.GENEL EKONOMİK DURUM.....	6
2.1.Temel Ekonomik Göstergeler.....	6
2.2. Doğrudan Yabancı Yatırımlar	7
3. SEKTÖRLER.....	8
3.1.Tarım.....	8
3.1.1. Tohumculuk.....	10
3.2. Enerji.....	12
3.3. Sanayi.....	12
3.4. Madencilik.....	13
3.5. Turizm.....	14
3.6. İnşaat ve Müteahhitlik Hizmetleri.....	15
3.7. Ulaştırma ve Telekomünikasyon.....	15
3.8. Bankacılık.....	16
3.9. Hizmet Sektörü.....	17
4.TİCARET.....	17
4.1.Genel Durum.....	17
4.2.Türkiye ile Ticaret.....	21
4.2.1.Genel Durum.....	21
4.2.2.İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller.....	22
4.3.Tarifeler, Diğer Vergiler.....	23
4.4. Dış Ticaret Politikası ve Uygulamaları.....	23

5.PAZAR DURUMU	25
5.1. Ülkenin Güçlü ve Zayıf Yanları ile Fırsatlar ve Tehditler	25
5.2.Dağıtım Kanalları.....	26
5.3.Teknik Engeller.....	26
5.4. Tüketici Tercihleri.....	27
5.5. Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler.....	27
5.6. İş Adamlarının Dikkat Etmesi Gereken Hususlar.....	27
5.7.Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları	30

1.GENEL BİLGİLER

1.1.Künye

Resmi Adı	Özbekistan Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Başkanlık Tipi Cumhuriyet
Cumhurbaşkanı	Shavkat Miromonovich Mirziyoyev
Başbakan	Abdulla Aripov
Nüfus	37.701.000 (IMF, 2025 Tahmini)
Dil	Özbekçe (Resmi), Rusça, Tacikçe
Etnik Yapı	Özbek %80, Rus %5,5, Tacik %5, Kazak %3, Karakalpak %2,5, Tatar %1,5, Diğer
Başkent	Taşkent
Sınır Komşuları:	Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan ve Türkmenistan
Yüzölçümü	447.400 km2
Başlıca şehirleri	Namangan,Fergana,Andican,Semerkansd,Buhara,Hive,Hokand,Karşı, Ürgenç,Nukus
GSYİH (milyar \$)	137.480 (IMF, 2025 Tahmini)
KBGSYİH (\$)	3.647 (IMF, 2025 Tahmini)
Büyüme Oranı	6,8 (IMF, 2025 Tahmini)
Enflasyon Oranı	%9,6 (IMF 2024)
İşsizlik Oranı	%5,5 (IMF 2024 Tahmini)
Para Birimi	Özbekistan Somu (UZS) 1 TL=278,40 UZS (2026 Ocak)
Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar	Asya Kalkınma Bankası, Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı, Bağımsız Devletler Topluluğu, Avrupa - Atlantik Ortaklık Konseyi, Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası, Ekonomik İşbirliği Örgütü, Tarım ve Gıda Örgütü, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı, Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü, Uluslararası Ticaret Odası-Ulusal Komiteler, Uluslararası Temiz Ulaştırma Konseyi, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi, Uluslararası Kalkınma Birliği, İslami Kalkınma Bankası, Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu, Uluslararası Finans Kurumu, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu, Uluslararası Çalışma Örgütü, Uluslararası Para Fonu, Interpol, Uluslararası Olimpiyat Komitesi, Uluslararası Standartlar Teşkilatı, Uluslararası Telekomünikasyon-Uydu Örgütü, Uluslararası Haberleşme Birliği, Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı, Bağlantısızlar Hareketi, İslam İşbirliği Teşkilatı, Kimyasal Silahları Yasaklama Organizasyonu, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü, Barış için Ortaklık, Şanghay İşbirliği Örgütü, Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı, Birleşmiş Milletler EğitimBilim ve Kültür Örgütü, Birleşmiş Milletler Endüstriyel Gelişme Örgütü, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü, Dünya Posta Birliği, Dünya Gümrük Örgütü, Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu, Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı, Dünya Meteoroloji Örgütü, Dünya Ticaret Örgütü-gözlemci

1.2.Coğrafi Konum ve İklim

Ülke güneybatıdaki Ceyhun (Amuderya) ile kuzeydoğudaki Seyhun (Sırderya) ırmakları arasında uzanan toprakların büyük bölümünü kapsar. Ülkenin kuzey ile güney ucu arası 925 km, doğu ile batı ucu arası 1 400 km olup, sınırlarının toplam uzunluğu 6 221 km'dir. 1936'da kurulan Karakalpakistan Özerk Cumhuriyeti ile birlikte Özbekistan, 13 bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgeler: Andican, Buhara, Cizzah, Kaşkaderya, Namangan, Semerkant, Surhanderya, Sırderya, Taşkent, Fergana, Harezmi ve Nevai bölgeleridir.

Topraklarının %46'sı yayla ve bozkırlardan ve %41'i de çöl ve diğer arazi tiplerinden oluşan Özbekistan'ın toplam kara alanlarının %3'ü orman ve koruluk, %10'u ise tarıma elverişlidir. Ekilebilir alanların yaklaşık %95'i ise sulanabilmektedir. Bu özelliği ile Özbekistan, Orta Asya cumhuriyetleri arasında en iyi sulu tarım yapılabilen ülke konumundadır.

Açık denizlere kıyısı olmayan Özbekistan'da şiddetli bir karasal iklim görülür. Ülke genelinde çok kurak denebilecek karasal iklim hakimdir. Ülkenin güney kısmı sıcak bir iklim etkisindeyken, kuzey kısmı daha soğuk geçer. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise sert ve soğuktur.

1.3.Doğal Kaynaklar ve Çevre

Özbekistan'da 100'den fazla yeraltı maden çeşidi bulunmaktadır. Bunların başında; altın, bakır, gümüş, kurşun, çinko, uranyum ve benzeri yeraltı kaynakları gelmektedir. Özbekistan volfram, doğal gaz ve diğer yeraltı hammadde kaynakları bakımından önemli bir zenginliğe sahiptir.

Özbekistan'da en önemli maden kaynağı altın yataklarıdır. Özbekistan, altın madenleri bakımından dünyada dördüncü, altın üretiminde ise BDT ülkeleri içinde Rusya'dan sonra ikinci, dünyada dokuzuncu sırada yer almaktadır. Altın yataklarının merkezi Nevai vilayetindeki Muruntov'dur. Burada 20 yıl önce altın bulunmuş ve işlenmeye başlanmıştır. Dünyada; Muruntov yatağı, açık usulde altın kazılan Endonezya'daki "Grosberg" yatağından sonra ikinci sıradadır. Yatağın 3,5 km, eni 2,7 km ve çukurluğu 430 metredir. Taşkent sınırında Cizzah ve Namangan vilayetlerinde de (Mercan-Bulak, Zarmitan, Çadak) altın maden yatakları vardır. Bu maden yatakları sayesinde Taşkent'e yakın Almalık şehri kurulmuş ve burası renkli metallerin işlendiği merkez haline gelmiştir.

Ülkede bir diğer önemli doğal kaynak da bakırdır. Toplam bakır rezervleri 1,3 milyon ton olarak hesaplanan Özbekistan, bu alanda dünyada onuncu sırada gelmektedir. Ülkede 40 yıl daha işletilebileceği öngörülen bakır, aynı zamanda ülkenin önemli ihrac kalemleri arasında yer almaktadır.

Dünyanın 7'nci büyük uranyum üreticisi ve 5'inci ihracatçısı olan Özbekistan'ın bilinen uranyum rezervleri ise 185 500 ton civarındadır.

Özbekistan topraklarında çok miktarda tuz yatakları, alüminyum, mermer, granit, değerli taşlar ve inşaat malzemeleri hammaddesi vardır. Meşhur Gazdan mermer yatağı ülkede bulunmaktadır. Bu mermerler inşaatlarda, binalarda ve diğer çeşitli alanlarda kullanılmaktadır. Çakmak taşı, seramik, porselen mineralleri vardır. Siyah metallerden demir, manganez ve krom yatakları mevcut olup, bunları işlemek için Bekabad'da metalurji fabrikası kurulmuştur. Özbekistan'da çok miktarda manganez bulunan maden yatakları özellikle Dutaş, Kızılbayrak, Kaşkaderya sınır bölgelerinde yer almaktadır.

Özbekistan sanayi üretiminde renkli metaller önemli yer tutmaktadır. Üretim, genel olarak altın, bakır ve ısıya dayanıklı metallerden oluşmaktadır. Bu alandaki en büyük işletme, Almalık'taki metalurji kompleksidir. Çırçık şehrindeki fabrikada volfram ve molibden üretimi gerçekleştirilmektedir.

1.4.Siyasi ve İdari Yapı

Özbekistan'da demokratik sistemi güçlendirmek amacıyla çok partili hayata geçiş için gerekli düzenlemeler yapılmış, Aralık 1994'te ilk çok partili demokratik seçimler gerçekleştirilmiştir.

2004 yılında yapılan yasal düzenleme ile yasama organı iki kanatlı bir yapıya kavuşturulmuştur. Yüksek Meclis; 150 üyeli Yasama Meclisi ve 100 üyeli Senato'dan oluşmaktadır. Senato'nun 84 üyesi Karakalpakistan, Taşkent ve vilayetlerden seçilmekte, 16 üye ise Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Yasama Meclisi üyeleri siyasi partiler aracılığıyla yapılan seçimlerle belirlenmektedir.

Her iki meclisin görev süresi beş yıldır. Milletvekili ve senatör olabilmek için 25 yaşını doldurmuş olmak ve en az beş yıl Özbekistan'da daimi ikamet etmek gerekmektedir. Milletvekilleri ve daimi görev yapan senatörler, bilimsel ve pedagojik faaliyetler dışında ücretli bir işte çalışamaz.

Yürütme organı olan Bakanlar Kurulu; başbakan, yardımcıları, bakanlar ve devlet komitesi başkanlarından oluşur ve Cumhurbaşkanı ile Yüksek Meclis'e karşı sorumludur. Başbakan, Yasama Meclisi'nde çoğunluğu elinde bulunduran parti veya partiler tarafından önerilir ve Cumhurbaşkanı'nın sunumu üzerine Meclis onayıyla göreve başlar. Yasama Meclisi ile başbakan arasında ciddi anlaşmazlık yaşanması hâlinde, güvensizlik oyu süreci işletilebilir.

İlk Cumhurbaşkanı İslam Kerimov'un vefatının ardından yapılan seçimlerde, uzun yıllar başbakanlık görevini yürüten Şavkat Mirziyoyev Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

1.5.Nüfus ve İşgücü Yapısı

2025 yılında tahmini 37,7 milyon kişi ile dünyada 40. sırada yer alan Özbekistan nüfusunun 2030 yılında yaklaşık 42 milyon kişi olacağı tahmin edilmektedir. Nüfusun büyük bölümü Fergana Bölgesinde yaşamakta olup, ülkenin güneyinde de nüfus yoğunken merkez ve çöllerde nüfusun yoğunluğu oldukça düşüktür.

Nüfusun %50'sinden fazlası şehirlerde yaşamaktadır.

Genç bir nüfusa sahip olan Özbekistan'da nüfusun %16,6'sı 25, %23,1'i 15 yaşın altındadır.

2.GENEL EKONOMİK DURUM

2.1.Temel Ekonomik Göstergeler

	2023	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
GSYİH(Cari Fiyatlar milyar \$)	102,63	114,96	137,48	159,2	178,04	197,32	217,9	240,77
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	6,3	6,5	6,8	6	5,7	5,7	5,7	5,7
Kişi Başına Düşen Milli Gelir \$	2849	3113	3647	4136	4530	4917	5319	5756

Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	10	9,6	9,1	7,3	6,3	5	5	5
Cari Ödemeler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-7,6	-5	-2,4	-4,6	-4,8	-4,8	-4,8	-4,8
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	6,8	5,5	5	4,5	4	3,7	3,4	3,1

Kaynak: IMF, *:Tahmin

Özbekistan ekonomisi büyük ölçüde doğal gaz ve emtia ihracatına dayanmaktadır. 2016 yılından bu yana iddialı ekonomik reformlara girişen ülke, ekonomik büyümeyi sürdürmüş ve yatırımcılar için daha çekici hale gelmiştir.

Özbekistan'ın ekonomik kalkınma stratejisi, çeşitlendirilmiş ve rekabetçi bir ekonomi yaratmayı, yenilikçi teknolojiler ve yeni pazar yönetimi yöntemleri kullanarak ulusal kaynakların kullanımını en üst düzeye çıkarmayı hedeflemektedir.

Ekonominin reel sektörüne ait sektör ve işletmelerin istikrarlı ve kesintisiz işleyebilmesi için ülkede gerekli kaynak tabanı oluşturulmuştur. İthal ikameci ürünlerin üretimi ve endüstriyel üretimin çeşitlendirilmesi yoluyla ihracatın yapısında önemli değişiklikler sağlanmıştır. Komşu ülkelerle ilişkilerin güçlendirilmesi, ülkeler arasında sosyo-ekonomik, ticari, endüstriyel ve kültürel bağların geliştirilmesi için pek çok çalışma yapılmaktadır.

Özbekistan, küresel olarak koronavirüs pandemisi ve beraberindeki arz ve talep yönlü şokların neden olduğu bir resesyona girmeyen birkaç ülkeden biri olmuştur. Ekonomisi dış şoklara karşı dirençli olduğunu kanıtlamıştır.

Olumlu makroekonomik görünümüne rağmen, Özbek ekonomisi bazı bölgesel ülkelere göre kişi başına gelirmede önemli ölçüde daha düşük olmaya devam etmektedir.

2022-2024 yılları arasında Özbekistan güçlü bir ekonomik performans sergilemiş ve GSYİH'sı ortalama %6'nın üzerinde büyümüştür.

Enerji ve altyapı sektörleri de dahil olmak üzere alanlardaki sabit yatırımlar büyümeyi destekleyecektir. İhracat ve hükümet geliri, 2025 yılında rekor küresel altın fiyatlarından faydalanacaktır; altın normalde ihracatın yaklaşık %20'sini ve hükümet gelirinin %15'ini oluşturmaktadır. Yükselen altın fiyatları ayrıca yatırımı ve daha hızlı üretim büyümesini teşvik ederek sermaye yatırımının sağlam kalmasını ve büyümenin güçlü olmasını sağlaması beklenmektedir. Daha düşük enflasyon, parasal gevşeme ve Rusya'dan gelen istikrarlı para transferi girişleri sonucunda özel tüketim sağlıklı olacaktır. 2024'teki sağlam sonuçlara dayanarak, perakende, inşaat, hizmetler ve turizm sektörlerinde de geniş tabanlı bir genişleme beklenmektedir.

2.2.Doğrudan Yabancı Yatırımlar

	2023	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*	2029
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım (milyon \$)	643,00	731,00	456,00	801,00	876,00	903,00	915,00

Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH'ya Oranı	0,70	0,80	0,40	0,70	0,70	0,70	0,70
Ülke dışına giden doğrudan yatırım(milyon\$)	57,00	69,00	344,00	69,00	-5,00	-1,00	-13,00

Kaynak: EIU *: Tahmin

Özbekistan, 2024 yılında tahmini 731 milyon dolar doğrudan yabancı yatırım çekmiştir. Toplam yabancı sermaye stoğu yaklaşık 15 milyar dolara ulaşmıştır.

1 Nisan 2024 tarihi itibarıyla Özbekistan'da yabancı sermayeli işletme ve kuruluş sayısı 14 226 ulaşmıştır.

3. SEKTÖRLER

3.1.Tarım

Tarım, Özbekistan ekonomisinin önemli bir sektörüdür. 2024'te tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık alanındaki üretim (hizmetler dâhil) yaklaşık 37 milyar USD seviyesinde gerçekleşmiş olup, bunun yaklaşık %95'ini tarım ve hayvancılık üretimi oluşturmaktadır.

Tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık alanındaki üretim (hizmetler dâhil), bir önceki yıla göre %3 büyüme göstermiştir.

Ülke genelinde gerçekleştirilen tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık alanındaki üretim (hizmetler dâhil) yaklaşık %95'i küçük ölçekli özel teşebbüsler tarafından gerçekleştirilmektedir.

1 Ocak 2025 tarihi itibarıyla, Özbekistan'daki hayvancılık faaliyetleri kapsamında kayıtlı 14,4 milyon baş büyükbaş, 24,6 milyon baş küçükbaş ve 106,6 milyon kümes hayvanı bulunmaktadır.

Pamuk, Özbekistan tarımsal üretiminin önemli bir bölümünü kapsamakta olup, tarımsal ihracat içerisinde de büyük bir paya sahiptir. Bunun yanında üretimin çeşitlendirilmesi amacıyla yer yer pamuk yerine tahılların ekimine geçiş görülmektedir. Son dönemde pamuk ekili alanlarda %25'lik bir azalma sağlanmıştır.

Çiftlik yapısı olarak 3 farklı model göze çarpmaktadır; Aile çiftçiliği (fermer)olarak adlandırabilecek küçük ölçekli işletmeler, bunlara kıyasla bir miktar daha büyük üretim potansiyeline sahip orta büyüklükteki işletmeler (Dekkan) ve Sovyet döneminde devlet tarafından yönetilen ancak şu an grup şirketler yapısına sahip büyük ölçekli işletmeler (Cluster).

1990'ların başında ülkede tarımsal üretim devlet işletmeleri ve kooperatifler tarafından gerçekleştirilirken, 1999 yılından itibaren büyük ölçekli devlet işletmelerinin özelleştirilmesi çalışmaları başlatılmıştır. Tarım alanları devlet mülkiyetinde kalmaya devam etmektedir. Temmuz 1998'de yayınlanan bir kararname ile başka bir yasada aksine bir hüküm bulunmadıkça arazi parsellerinin satılması ya da ipotek edilmesi yasaklanmıştır. Yapılan özelleştirme arazilerin bir nevi kiralanması anlamına gelmektedir.

Özbekistan'da tarımsal faaliyetler merkezi planlama ile yürütülmektedir. Özbekistan, Tarım Bakanlığı (Kışlak Hocalığı Vazırlığı), Özbekistan Dış Ekonomik İlişkiler, Yatırım ve Ticaret Bakanlığı ve Devlet Planlama Komitesi tarafından tarım alanlarında yetiştirilecek ürünlerin miktarları bölgelere göre belirlenmektedir.

Çiftçi yetiştirdiği ürünlerin (pamuk hariç) devlete vermekle yükümlü olduğu miktarı aşan kısmını istediği gibi satma ve kullanma hakkına sahiptir. Devlete verilmesi gereken miktar hektar başına ton olarak belirlenir. Çiftçi üretim fazlasını ancak yaşadığı vilayet dâhilinde satabilmektedir. Pamuk üreten çiftçilerin ürettiği pamuğun tamamını devlet almakta olup, pamuk ticareti yasaktır.

Özbekistan tarım alanındaki verimliliği artırmaya yönelik bilimsel çalışmalara büyük önem vermektedir. Bu amaçla, Özbek Tarımı Bilimsel Verimlilik Merkezi'ni kurmuştur. Bu kuruluş, Tarım Bakanlığı ve diğer Kuruluşlarla işbirliği yaparak ülkedeki tarım komplekslerinin sorunları konusunda bilimsel araştırmalar yapmak; tarımsal üretim etkinliğini en üst seviyeye çıkarmak için gerekli çalışmaları yürütmek ve uluslararası araştırma merkezleriyle işbirliğini geliştirmekle görevlendirilmiştir.

Diğer yandan Pahtabank (Pamukbank) Agrobank (Ziraat Bankası) adıyla yeniden kurulmuştur. Buna göre, tarım sektöründeki projelerin finanse edilmesi, tarım sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ile çiftçilere kredi ve bankacılık hizmeti verilmesi, tarım sektöründe yatırım politikasının yürütülmesinin Agrobank'ın temel görevleridir. Öte yandan cumhurbaşkanı tarafından alınan diğer bir karar ile Galla Bank, Kışlak Kuruluş Bankasına (Rural Construction Bank) dönüştürülmüştür. Ağırlıklı olarak kırsal kesimlerin geliştirilmesine yönelik projeleri finanse etmekle yükümlü olacaktır. Ayrıca, Touron (Turan) Bank adıyla kurulan banka, yaklaşık 150 milyon Dolar yatırımla sera da yetiştirilen pamuk tarımını desteklemiş, yılda 60 bin ton limon yetiştirilerek hem iç tüketim sağlanmış hem de yurtdışına ihracat gerçekleştirilmektedir.

Özbekistan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı, Özbekistan'daki Avrupa Birliği Heyeti ve Özbekistan'daki Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen 4.150.000 avro değerindeki "Tarım-gıda sektöründe yeşil ekonomiye geçiş ve iklim odaklı tarımsal bilgi ve yenilik sisteminin geliştirilmesi" projesinin uygulanmasına ilişkin belgeyi imzalamıştır. Uygulama süresi 30 Eylül 2025 tarihine kadardır. Özbekistan'ın gıda ve tarım sektörlerinde yeşil ekonomiye kapsayıcı geçişin yanı sıra "iklim açısından akıllı" Özbek tarımsal bilgi ve yenilik sisteminin uygulanmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Tarımda Ulusal Bilgi ve Yenilik Merkezi sisteminde Tarım Ekonomisi ve Gıda Sektörü Araştırma Enstitüsü temelinde Tarım Bakanlığı bünyesinde Gıda ve Tarım Alanında Uluslararası Stratejik Geliştirme ve Araştırma Merkezi kurulmuştur. Merkezin ana görevlerinden biri, gıda ve tarım sektörlerinin kurumsal analizi ve reformların ana yönlerinin geliştirilmesidir. 2022-2023 yıllarında meyve bahçeleri ve üzüm bağları oluşturulması, sebze, patates, kavun, baklagiller ve yağlı tohumlar yetiştirmek için gösteri saha çalışması düzenlenmesi, devletin dış borcuna karşı kullanılan fonlar ve devam eden ve tamamlanan projelerde elde edilen sonuçlarla ilgili bilgileri resmi internet sitesinde düzenli olarak yayınlaması amaçlanmaktadır. Bu merkez, 100 milyon \$'lık bir tarım AR-GE merkezinin kurulmasını sağlayacaktır.

"Uzkimyosanoat" anonim şirketi bünyesindeki işletmeler tarafından 2021 yılının başından bu yana üretilen azotlu mineral gübre miktarı 3 milyon tonu geçmiştir. Özbekistan kendi gübre ihtiyacını üretiminden sağlamakta olup, önemli miktarda da ihraç etmektedir.

Özbekistan'ın Seracılık Üretimi

3.157 çiftlik ve tarım işletmesi toplam 6.322 bin hektar alanda seracılık faaliyeti gerçekleştirmektedir;

- Topraklı tarım %73
- Topraksız tarım (hidroponik) %27

Seraların ısıtma sistemlerine göre dağılımı

- Doğal gaz %52
- Kömür %29

- Buhar %8
- Isıtmasız %11

Seralarda 2022'nin ilk 9 ayında 272 bin ton üretim

- Domates %71
- Salatalık %19
- Diğerleri %10

3.1.1. Tohumculuk

2025 yılında 308 milyon dolarlık toplam ihracatımız içerisinde, Özbekistan'a 7,2 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirilmiştir.

Ana ihracat kalemlerimiz: Mısır, yonca, soğan, pamuk, ayçiçeği kavun, karpuz tohumlarıdır.

Türkiye'nin Özbekistan ile Tohum Ticaret Verileri (TÜİK/2025)

HS12	HS12 adı	Ölçü adı	İhracat Miktar 1	İthalat Miktar 1	İhracat Dolar	İthalat Dolar
120600100000	Ayçiçeği tohumu; tohumluk	KG	42.593	0	91.147	0
120721000000	Pamuk tohumu; tohumluk	KG	94.001	0	236.084	0
120770000000	Kavun, Karpuz tohumu	KG	2.944	0	81.683	0
120991800012	Domates tohumu	KG	75	0	1.950	0
120991800013	Hıyar tohumu	KG	851	0	106.782	0
120991800014	Soğan tohumu	KG	3.950	0	139.000	0
120991800025	Patlıcan tohumu	KG	81	0	1.266	0
120991800029	Diğer sebze tohumları	KG	6	0	193	0
120921000000	Yonca tohumu	KG	192.530	0	330.432	0
120923800019	Diğer çayır otu tohumları	KG	5.000	0	22.392	0
120925100000	İtalyan çimi tohumu (westerwold dahil) (Lolium multiflorum Lam.)	KG	5.000	0	7.329	0
120925900000	İngiliz çimi tohumu (Lolium perenne L.)	KG	1.000	0	5.400	0
120929800018	Diğer yem bitkilerinin tohumları	KG	5.000	0	13.825	0
71290110000	Tatlı mısır (tohumluk) (melez) (kurutulmuş)	KG	2.433	0	19.395	0
100510150000	Mısır (tek melez); tohumluk	KG	1.778.053	0	5.662.952	0
100510180000	Mısır (diğer melezler); tohumluk	KG	148.595	0	508.869	0
100510900000	Mısır (melezler HARIÇ); tohumluk	KG	775	0	2.760	0
100821000012	Akdarı; tohumluk	KG	1.060	0	424	0

120929800016	Sorgum tohumu	KG	5.000	0	7.329	0
120999100000	Orman ağaçlarının tohumları	KG	0	10	0	823

Türkiye'nin Özbekistan ile Fidan Dış Ticaret Verileri (TÜİK/2025)

HS12	HS12 adı	Ölçü adı	İhracat Miktar 1	İhracat Miktar 2	İhracat Dolar	İthalat Dolar
60210100000	Köklendirilmemiş asma çelikleri ve daldırmalar	KG/ADET	440	0	600	0
60220100000	Asma; aşıllı veya köklendirilmiş	KG/ADET	534	0	1.020	0
60220200000	Meyveleri veya sert kabuklu meyveleri yenilen canlı ağaçlar, çalılar; çıplak kökleriyle birlikte olanlar (asma HARIÇ)	KG/ADET	51.409	160.490	311.010	0
60220800019	Meyveleri veya sert kabuklu meyveleri yenilen canlı diğer ağaçlar, çalılar; çıplak kökleriyle birlikte olanlar HARIÇ	KG/ADET	94.310	253.910	425.516	0

Türkiye'nin Özbekistan ile Süs Bitkileri Dış Ticaret Verileri (TÜİK/2025)

HS12	HS12 adı	Ölçü adı	İhracat Miktar 1	İhracat Miktar 2	İhracat Dolar	İthalat Dolar
60230000000	Rododendronlar ve açelyalar; aşıllı veya aşısız	KG/ADET	1.728	210	4.070	0
60240000000	Gül çelikleri, daldırmaları veya köklendirilmiş; aşıllı veya aşısız	KG/ADET	6.780	3.555	3.611	0
60290450011	Diğer ağaç ve çalılarının köklendirilmiş çelikleri	KG/ADET	82.385	2.537	156.862	0
60290450012	Diğer ağaç ve çalılarının köklendirilmiş fidanları	KG/ADET	25.779	500.407	60.513	0
60290460000	Canlı açık hava ağaç ve çalıları (meyve ve orman ağaç/fide/çelikleri HARIÇ); çıplak kökleriyle birlikte olanlar	KG/ADET	65.240	15.138	106.577	0
60290470000	Kozalaklı ve yaprak dökmeyen açık hava canlı ağaçları; çıplak kökleriyle birlikte olanlar HARIÇ	KG/ADET	1.482.328	245.340	1.754.470	0
60290480000	Canlı açık hava diğer ağaç ve çalıları; çıplak kökleriyle birlikte olanlar HARIÇ	KG	3.073.747	453.972	4.217.695	0
60290500000	Diğer açık hava bitkileri	KG/ADET	6.800	0	9.846	0
60290910000	Oda bitkileri; tomurcuklu/çiçek açmış çiçekler (kaktüsler hariç)	KG/ADET	1.162	916	9.251	0
60290990000	Diğer oda bitkileri	KG	16.946	72.808	60.984	0
60319700000	Buket yapmaya elverişli veya süs amacına uygun kesme diğer çiçek ve tomurcuklar (taze)	KG	16.579	865.580	37.501	0

60390000000	Buket yapmaya elverişli/kesme çiçek ve tomurcuklar (diğer hallerde)	KG	3	0	13	0
60490990000	Buket yapmaya elverişli diğer bitkilerin kuru yaprakları ve dalları (boyanmış/ağartılmış/emprenye edilmiş)	KG	35.280	0	18.860	0
120929800018	Diğer yem bitkilerinin tohumları	KG	5.000	0	13.825	0

3.2. Enerji

Özbekistan, enerji ihtiyacını büyük ölçüde kendi kaynaklarıyla karşılayabilen ülkelerden biridir. Elektrik üretimi ağırlıklı olarak doğal gazla çalışan santrallerden sağlanmaktadır. Ülke; doğal gaz, petrol, kömür ve uranyum bakımından zengin rezervlere sahiptir. Doğal gaz rezervlerinin yaklaşık 1,8 trilyon m³ olduğu tahmin edilmektedir ve enerji üretiminde temel kaynak konumundadır.

Kömür üretimi başta Taşkent'teki Angren olmak üzere sınırlı sayıda yatakta yoğunlaşmakta, yıllık üretim yaklaşık 4 milyon ton düzeyindedir. Petrol üretimi Kaşkaderya, Surhanderya ve Fergana bölgelerinde yapılmakta olup ülkede üç petrol rafinerisi faaliyet göstermektedir.

Özbekistan, elektrik enerjisinin bir kısmını komşu ülkelere ihraç etmekte; Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan ile enerji-su dengesi esasına dayalı bölgesel işbirliği yürütmektedir. Doğal gaz ihracatı ise iç tüketimdeki artış ve alternatif boru hattı eksikliği nedeniyle sınırlıdır. İhracatın büyük bölümü Rusya, Çin ve Kazakistan'a yöneliktir. Karakalpakistan'daki Surgil sahasında kurulan Üstyurt Gaz-Kimya Tesisi'nde doğal gazdan petrokimya ürünleri üretilmektedir.

Ülkenin elektrik sektörünün toplam kurulu gücü yaklaşık 14.300 MW'tır ve üretimin %80'den fazlası doğal gazdan sağlanmaktadır. Hidroelektrik santraller toplam kapasitenin yaklaşık %15'ini oluşturmakta olup bu alanda modernizasyon ve yeni yatırımlar sürdürülmektedir.

Son yıllarda Özbekistan, yenilenebilir enerjiye yönelmiş; özellikle güneş ve rüzgâr enerjisi potansiyeli öne çıkmıştır. Güneş enerjisi, ülkenin en yüksek yenilenebilir enerji potansiyeline sahip kaynağıdır. Rüzgâr enerjisi ise özellikle kırsal ve tarımsal bölgelerde kalkınmayı destekleyici bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

2030 yılına kadar enerji, petrol ve gaz sektörlerinin geliştirilmesine yönelik stratejiler kapsamında, uluslararası kuruluşların katkısıyla yeni yatırım projeleri ve reform programları hazırlanmaktadır.

3.3. Sanayi

Özbekistan'da uygulanan ithal ikameci sanayileşme modeli, ihracat kapasitesi sınırlı ve yerel talebi düşük ürünlerin ağırlıkta olduğu bir sanayi yapısı ortaya çıkarmıştır. Sanayi üretimi genel olarak düşük katma değerli olup, sektör az sayıda büyük ölçekli yabancı yatırımın etkisi altındadır. Başlıca sanayi alt sektörleri; doğal gaz ağırlıklı yakıt sanayii, otomotiv ve makine-ekipman, demir dışı metaller, tekstil ve gıda işleme sanayisidir.

Tekstil sektörü önemli bir potansiyele sahip olmakla birlikte kapasite ve katma değer açısından yetersizdir. Ülkede üretilen pamuğun büyük bölümü işlenmeden ihraç edilmekte, mevcut tekstil tesislerinin modernizasyona ve yeni konfeksiyon yatırımlarına ihtiyacı bulunmaktadır. Tekstil üretiminin yaklaşık %95'i yabancı şirketler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Petrol ve gaz sektörü, ülkenin en stratejik sanayi alanlarından biridir. Özbekistan’da yüzlerce petrol ve gaz sahası bulunmakta; mevcut boru hattı altyapısı Orta Asya, Rusya ve Çin’e ihracata olanak sağlamaktadır. Buhara ve Fergana rafinerileri petrol işleme kapasitesinin merkezini oluşturmakta, özellikle Fergana Rafinerisi bölgesel ihracat açısından önemli bir konuma sahiptir.

İmalat sanayisinde öne çıkan sektör otomotivdir. Yabancı ortaklıklar sayesinde otomobil, ticari araç ve uçak montajı alanlarında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Tarım makinaları üretiminde kapasite bulunmasına rağmen, tarımsal faaliyetlerde eski teknolojiler yaygındır.

Sebze ve meyve üretiminde güçlü bir potansiyele sahip olan ülkede, gıda işleme ve paketlenme sektörü yetersizdir. Devlet ağırlıklı yapıya sahip firmalar pazarı domine etmekte, ancak ihracat ve katma değer artışı için sektörde modernizasyon ihtiyacı sürmektedir.

3.4. Madencilik

Madencilik, taş ocaklığı, petrol ve gaz Özbekistan ekonomisinin önde gelen sektörleridir. Ülke, dünyanın 15. en büyük doğal gaz üreticisi ve 9. en büyük altın üreticisi konumundadır. Petrol ve gaz sektörü, Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya yaklaşık %16 oranında katkıda bulunmaktadır ve 120.000’den fazla kişiyi istihdam etmektedir. Ülkenin hidrokarbon rezervleri oldukça önemlidir; yerel endüstri yetkililerine göre, toplam birincil enerji rezervleri (kanıtlanmış ve öngörülen), 1,5-1,6 milyar ton doğal gaz, 245 milyon ton petrol ve 3,3 milyar tona kadar kömür dahil olmak üzere 5,5 milyar ton petrol eşdeğeri tutarındadır.

Özbekistan, bölgedeki yakıt ve enerji iş birliğinin yanı sıra yenilikçi yaklaşımlarla küresel enerji projelerinde önemli bir ortak olarak görülmektedir. Özbek Ulusal Petrol ve gaz şirketi Uzbekneftegaz’ın son 10 yıldır başlattığı yakıt ve enerji projeleri, Özbekistan’daki tüm yatırım projelerinin önemli bir payını oluşturmaktadır. Kamuya açık raporlara göre, 22 milyar dolardan fazla yabancı yatırım petrol ve gaz endüstrisine, 2010 ve 2017 arasında 4 milyar dolardan fazla yatırım enerji üretim endüstrisine yönlendirilmiştir ve bunlar tüm yabancı yatırımların ve kredilerin yaklaşık %75’ine denk gelmektedir.

Özbekistan’da 100’den fazla yeraltı maden çeşidi bulunmaktadır. Bunların başında; altın, bakır, gümüş, kurşun, çinko, uranyum ve benzeri yeraltı kaynakları gelmektedir. Özbekistan volfram, doğal gaz ve diğer yeraltı hammadde kaynakları bakımından önemli bir zenginliğe sahiptir. Özbekistan’da en önemli maden kaynağı altın yataklarıdır. Özbekistan, altın madenleri bakımından dünyada dördüncü, altın üretiminde ise BDT ülkeleri içinde Rusya’dan sonra ikinci, dünyada dokuzuncu sırada yer almaktadır. Altın yataklarının merkezi Nevai vilayetindeki Muruntov’dur. Burada 20 yıl önce altın bulunmuş ve işlenmeye başlanmıştır. Dünyada; Muruntov yatağı, açık usulde altın kazılan Endonezya’daki “Grosberg” yatağından sonra ikinci sıradadır. Onun uzunluğu 3.5 km, eni 2.7 km ve çukurluğu 430 metredir. Taşkent sınırında Cizzah ve Namangan vilayetlerinde de (Mercan-Bulak, Zarmitan, Çadak) altın maden yatakları vardır. Bu maden yatakları sayesinde Taşkent’e yakın Almalık şehri kurulmuş ve burası renkli metallerin işlendiği merkez haline gelmiştir. USGS (ABD Jeolojik Araştırmalar Merkezi) Merkezi verilerine göre, Özbekistan altın üreten ülkeler arasında yedinci sırada yer almıştır.

Dünyanın 7’nci büyük uranyum üreticisi ve 5’inci ihracatçısı olan Özbekista’nın bilinen uranyum rezervleri ise 185.500 ton civarındadır.

Önde Gelen Alt Sektörler

Petrol ve gaz şirketleri, Özbekistan Hükümetine veya ülkede faaliyet gösteren herhangi bir firmaya hizmet vermek için sözleşme yapma teklifinde bulunabilir. Özel alanlar danışmanlık, mühendislik, inşaat, ekipman temini ve yönetimi içerir. GOU halen Petrol Arıtma ve gaz ekstraksiyonu, arıtma ve işleme için lisans teknolojileriyle yakından ilgilenmektedir. Uzbekneftegaz ise mal, hizmet, ekipman ve makine alımı için bir tedarik ajansı olan UzTashkiNefteGas'ı kurmuştur. Tüm ihaleler ve teknik gereklilikler, şartnameler, belgeler ve prosedürel açıklamalar kuruluşun web sitesinde mevcuttur.

Fırsatlar

Sektördeki fırsatlar için, işletmeler halihazırda Özbekistan'ın petrol ve gaz sektöründe yer alan internet veya iletişim şirketleri aracılığıyla ihaleleri gözden geçirmelidir. Fırsatlar genel olarak sahaların geliştirilmesi ve yeni sahaların araştırılmasına yöneliktir: petrol ve gaz yapılarını analiz etmek, sismik araştırmalar ve derin sondaj yapmak ve yeni alanları geliştirmektir.

3.5. Turizm

Özbekistan Cumhuriyeti, kültür, eğitim, doğal, ekolojik, spor, su, kırsal gibi çeşitli turizm türlerinin rekreasyon ve gelişimi için mükemmel koşullar yaratmıştır. 4.000 civarında tarihi eseri ile Orta Asya'da turizm bakımından gelecek vaad eden ülkelerin başında gelmektedir.

Özbekistan, tarihiyle, eski çağlardan kalan yapılarıyla, kültürel çizgileriyle Dünya üzerinde pek çok insanın dikkatini çekmektedir. Semerkant, Buhara, Hive, Kokand, Şahrsabz önemli tarihi turistik kentlerinde 4000'den fazla tarihi mekan barındırmaktadır. Büyük kentlerin yakınındaki geniş ve açık ekolojik bölgeler, ekolojik turizmin gelişmesi için elverişlidir. Dağ tırmanma ve kış mevsimi süresince kayak alanları mevcuttur.

SSCB döneminde yılda bir milyona yakın kişi tarafından ziyaret edilen ülkede yıllık turist sayısında azalma yaşanmıştır. Büyük potansiyele karşın Özbekistan'a beklenen sayıda turist gelmemesinin başlıca nedenleri arasında, vize uygulamaları ve seyahat imkanlarının yeterli düzeyde olmayışı sayılabilir. Özbek Hükümeti ülkenin turizm potansiyelini dikkate alarak, bu sektörü öncelikli kalkınma alanı olarak benimsemiştir. Turizm sektöründe temel altyapının oluşturulması için yaklaşık 500 milyon dolarlık finansal kaynağa ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Zengin tarihi ve doğal güzellikleri olan Özbekistan'da yeterli otel ve tesis bulunmamakta, özellikle kaliteli konaklama yeri sıkıntısı yaşanmaktadır, zira Özbekistan'ın uluslararası temaslarının artmasına paralel olarak turizm yatırımları önem kazanmaktadır. Orta Asya devletleri içinde tarihi eser bakımından en zengin ülke kuşkusuz Özbekistan'dır. İlk akla gelen tarihi zenginlikleri şunlardır:

Semerkant: Timur Türbesi, Reğistan Meydanı, Uluğbey Medresesi, Şahı Zinde (Hz. Abasın oğlu Husam) Külliyesi, İmam Buhari Türbesi ve İmam Maturidi'nin kabri; Kaşkaderya: Ak Saray, Gök Kumbet Camisi, Çarsu Çarşısı, Buhara: İsmail Samani Türbesi, Kelan Camii ve Minaresi, Uluğbey, Kukeltaş ve CeharMinar camileri, Miri Arap Medresesi; Namangan: Molla Kırgız Medresesi, Ata Velihantura Camisi, Hoca Emin Makberesi, Molla Bazar Ahun Türbesi, Sırlı Mescit, Cuma Mescidi, Gay İbnazar Medresesi; Hive: İcan Kale ve Dışan Kale ve bu kaleleri oluşturan diğer yapılarıdır.

Önde gelen hadisçi ve mutasavvıfların yaşadıkları ya da mezarlarının bulunduğu yerler nedeniyle, Özbekistan tarih ve inanç turizmi açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak bu potansiyelin harekete geçirildiğini söylemek hayli zordur.

Özbekistan hükümeti otel yapımı ve restorasyon çalışmalarını giderek artırmıştır. Halen 350'den fazla seyahat acentası faaliyet göstermekte ve 200'den fazla otel ve kamp bulunmaktadır. Son yıllarda gelen turist sayısı gittikçe artış göstermektedir.

Özbekistan'ın uluslararası temaslarının artmasına paralel olarak turizm sektöründeki yatırımlar önem kazanmaktadır. Diğer taraftan, devlet turizm şirketi olan Uzbektourism, turizmi teşvik etmek ve yabancı yatırımcıları çekmeye yönelik olarak yasaların elverişli hale getirilmesi amacıyla çalışmaktadır. Sektörün ihtiyaç duyduğu yatırımların çekilmesi amacıyla ise turizm yatırım bankası olan Uzsayohatinvestbank kurulmuştur.

3.6. İnşaat ve Müteahhitlik Sektörü

1992-2015 yılları arasında Özbekistan'daki Türk müteahhitlik hizmetleri toplamının yaklaşık 2,2 milyar dolar olduğu görülmektedir. Ancak bu rakamın 1,5 milyar dolara yakın kısmının 2004 öncesi yapılan işlere ait olduğu, bu tarihten sonra ise alınan işlerin hızla düşüş eğilimine girdiği gözlenmektedir.

Son dönemlerde yerel inşaat firmalarının ön plana çıktığı, kamunun etkin olduğu ihalelerde bu firmaların daha şanslı oldukları görülmektedir. Bu da Türk firmalarının bu sektörden alacağı payın düşmesinde önemli bir faktör olmaktadır. Bu düşüşün diğer nedenleri olarak; serbest piyasa ekonomisi şartlarının yeterince uygulanmaması, devlet tarafından 1996 yılından beri uygulanan sıkı para politikası, yüksek vergi uygulamaları, dış ticarete yaşanan gümrük sorunları, standart ve lojistik, hatta vize ve izin problemleri, 2003 yılı itibarıyla konvertibiliteye geçilmiş olmasına rağmen, para ve kâr transferlerinde yaşanan sıkıntılar olarak sıralanabilir. Bu sıkıntıların giderilmesi halinde zengin ekonomik kaynaklara sahip olan Özbekistan'daki müteahhitlik faaliyetlerinin gelişmesi mümkün olacaktır. Esasen Özbekistan'a yönelik dış ticaret, müteahhitlik-müşavirlik hizmetleri ve özellikle enerji alanlarında orta ve uzun vadeli politikaların acilen tespit edilmesi ve belirlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

3.7. Ulaştırma ve Telekomünikasyon

Telekomünikasyon ve bilişim teknolojilerine öncelik veren hükümet politikası sonucunda gerçekleştirilen altyapı yatırımlarına bağlı olarak haberleşme sektörü son yıllarda çok büyük bir gelişme göstermiştir. Dijital istasyonlara dönüşümün 2010'da tamamlanmış olup, mobil hizmetler ise hızla büyümektedir. Yatırımların çoğu mevcut haberleşme ağlarının iyileştirilmesine ve hizmet kapsamının genişletilmesine yöneliktir. Şehirlerarası ve uluslararası fiber optik hatların da kurulması planlanmaktadır. Halen sabit telefonda iki alternatif sabit hizmet sağlayıcısı Buzton ve East Telecom'dur, ancak bunlar son derece kısıtlı aboneye hizmet vermektedir. Sabit telefon penetrasyonu son yıllarda yüzde 7 gibi düşük bir seviyede devam etmektedir.

Mobil telefon hizmetleri Özbekistan'da 1992 yılında başlamıştır ve ülke son iki yıldır "mobil haberleşme gelişme endeksi" sıralamasında en yüksek endekse sahip ilk 10 ülke içinde yer almaktadır. Halen farklı standartlarda hizmet veren 6 cep telefonu operatörü mevcuttur: GSM sisteminde Daewoo Unitel, Uzmacom ve Coscom, CDMA sisteminde Perfectum Mobile, Damps sisteminde Uzdunrobita ve Rubicon Utel hizmet vermektedir. Uzdunrobita tarafından kiralama yöntemiyle sağlanan telefonlarla bütün kent merkezlerine erişim mümkündür. Hemen hemen tüm cep telefonu operatörleri 3G üzerinde çalışmaktadır. Faaliyetlerinin önemli bir kısmı internetin geliştirilmesini ve genişletilmesini kapsamaktadır. Üç operatör (MTS, Unitel, Ucell) 2008'de 3G hizmeti sunmuştur.

Kablosuz internet erişim WiMAX hizmeti ise Japon Sumitomo Corporation ve Kore Telekomun ortak yatırımlarıyla kurulan EVO firması tarafından sunulmaktadır. Ülkenin bilişim teknolojileri trendleri de olumlu gelişmektedir. İnternet pazarı son yıllarda ciddi ivme kaydetmiştir. Ülke haberleşmeyi Milenyum Kalkınma Hedeflerine ulaşmada stratejik bir enstrüman olarak görmekte ve son derece önem vermektedir. Ulusal data transfer ağı Uzbektelecom'un UZNET şirketine aittir.

Özbekistan'da yurtiçi ve yurtdışı yük taşımacılığı genellikle karayolu vasıtası ile yapılmaktadır. 1993 yılında başlatılan Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaştırma Koridoru Programının (TRACECA) halen ülkemiz ve Özbekistan'ın yanı sıra, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Romanya, Tacikistan, Türkmenistan ve Ukrayna olmak üzere 13 üyesi bulunmaktadır. Özbekistan, programa aktif şekilde katılmaktadır. Öte yandan, Özbekistan'da DHL, FedEx, UPS, Aramex, ASE Express gibi uluslararası kargo şirketleri, iletişim sektöründe UMS, Beeline, Ucell, Uzmobil gibi mobil operatörler faaliyet göstermektedir.

13 Havalimanı/ 122 Gümrük noktası vardır. Denize bağlantısı olmayıp Termiz (Amu Darya) Akarsu üzerinde liman vardır.

3.8. Bankacılık

Ülkede 27 ticari banka faaliyet göstermekte olup; bunların 3'ü kamu bankası, 11'i kısmi kamu ortaklığı bulunan banka, 5'i yabancı sermayeli banka ve 8'i özel bankadır. Ticari bankaların ülke içinde 4.600 civarında şubesi bulunmaktadır. Kamu bankalarının sektördeki %60'lara varan kontrolü kamunun kalkınma politikalarını desteklemek için kullanılmaktadır. Bankalar devlet tarafından sıkı şekilde denetlenmekte ve sermaye ve döviz piyasalarına kamu tarafından müdahale edilmektedir. Ocak 2017 itibarıyla bankacılık sektörünün hisse değeri, 3,2 milyar dolar, sektörün tüm varlıklarının toplam değeri ise 27,1 milyar dolar düzeyine ulaşmıştır. Ülkedeki en büyük iki kamu bankasının varlıkları toplamı 17 milyar dolardır. Özbekistan Merkez Bankası (<http://www.cbu.uz/en>) ülkenin rezerv bankası ve merkezi para otoritesidir. Ülkede bankacılık faaliyetleri Merkez Bankası kuralları ve lisansına tabidir. Yabancı bankalar yerel finansal kurumlarla ortaklık kurarak pazara girmeyi tercih etmektedir. Halihazırda faal olan 5 yabancı sermayeli bankaya ek olarak 6 yabancı banka temsilcilik ofisi de akreditasyon almalarına rağmen yerel firma ve şahıslara doğrudan hizmet vermemektedir. Yabancılar ve yabancı yatırımcılar yerel bankalarda herhangi bir kısıtlama olmaksızın hesap açabilmekte ve yerel kredilere erişebilmektedir. Ancak kredi şartları ve faiz oranları yüzünden yerel bankalar rekabetçi ve gerçekçi bir finans kaynağı olarak değerlendirilmemektedir. Özbekistan'da yabancı sermayeli Utbank ile kurduğu ortaklık ile 1993 yılından bu yana faaliyet göstermekte olan Ziraat Bankası 2018 yılı başında Utbank'ın hisselerinin tamamını alarak ülkenin %100 yabancı sermayeli ilk bankası olmuştur. Satın almanın ardından bankanın adı Ziraat Bank Uzbekistan (<http://utbank.uz/>) olarak değiştirilmiştir.

Özbekistan 2003 yılında IMF konvertibilite anlaşmasına taraf olmuştur. Resmi olarak, yabancı yatırımcılar, tüm vergilerini ödemiş ve finansal yükümlülüklerini mevzuata uygun olarak yerine getirmiş olmak kaydıyla, Özbekistan'da yurtiçi ve dışına herhangi bir limit olmaksızın para transferi yapma hakkına sahiptir. Yerel otoriteler iflas ve tasfiye, yatırımcının cezai eylemde bulunması ya da hakem heyeti veya mahkeme kararı bulunması gibi durumlarda yabancı yatırımcının ülke dışına para transferini durdurabilmektedir. Ülkede resmi kur ve piyasa kuru olmak üzere iki kur mevcut olup, piyasa kuru resmi kurun iki katıdır ve yasadışı olmasına karşın oldukça yaygındır.

Yatırımcılar konu ile ilgili düzenlemelere uygun olmak şartıyla döviz gelirlerini ya da ihracat kazançlarını para transferinde kullanabilmektedir. Mevzuata göre şirketlerin yabancı para cinsinden kazançlarının %25'ini yetkili bankalar aracılığı ile resmi döviz kuru üzerinden yerel paraya çevrilmesi zorunludur. Bazı küçük şirketler ile karının en az %60'ı oranında mamul mal ihracatı yapan yabancı sermayeli şirketlerin büyük bölümü bu kuraldan muaftır. Hükümet sermaye çıkışını minimize etmek, ithalatı kontrol etmek, yerel üretimi canlandırmak ve ülkenin dış faktörlere bağımlılığını azaltmak hususlarındaki çabalarını desteklemek amacıyla sıkı döviz kontrol yöntemleri uygulamaktadır. Bankacılık mevzuatına göre döviz çevirme işlemleri sürecinin en fazla 2 haftada tamamlanması gerekmektedir. Bununla beraber mevcut durumda bu tarz işlemler üç ay ile bir yıl arasında zaman almakta ve hammadde, yatırım malı ve mamul mal ithalatı yasadışı karaborsa ya da yüksek maliyetli emtia borsaları kullanılmaksızın çok zor ya da imkânsız hale gelmektedir.

3.9.Hizmet Sektörü

Özbekistan'da 2024 yılında hizmet sektöründe gerçekleştirilen faaliyetlerin hacmi, bir önceki yılın aynı dönemine göre yaklaşık %13 oranında artış göstererek 818,4 trilyon UZS (yaklaşık 64,7 milyar USD) büyüklüğe ulaşmıştır. Sektörde 311 binin üzerinde firma faaliyet göstermektedir.

Özbekistan hizmetler sektörü alt sektörel kırılımları itibarıyla incelendiğinde, önde gelen sektörlerin sırasıyla, konaklama ve yemek hizmetleri, ticaret, lojistik hizmetleri ve finansal hizmetler sektörleri olduğu görülmektedir. Söz konusu dört sektör toplam hizmetler sektörü hacminin yaklaşık %75'ini teşkil etmektedir.

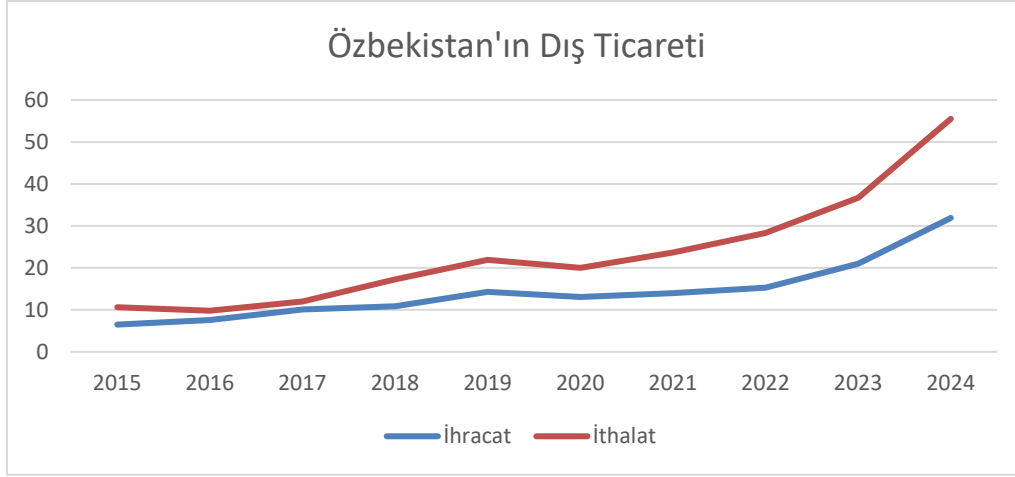
Fırsatlar

- Bilgi ve iletişim teknolojileri
- Veri işleme, barındırma ve ilgili hizmetler
- Sağlık alanındaki hizmet teknolojileri
- Ulaştırma hizmetleri
- Dijital dönüşüm hizmetleri

4. TİCARET

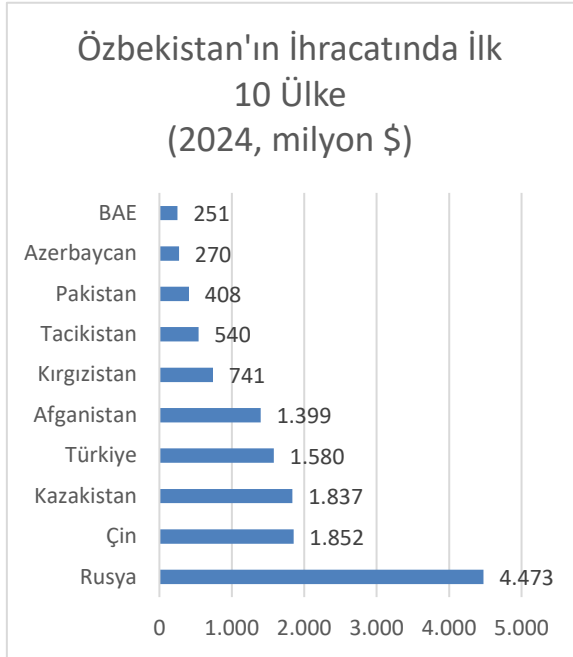
4.1. Genel Durum

Özbekistan dış ticareti genellikle açık vermektedir. Yoğun ithalat nedeniyle açık vermekte olan ülke, dış ticaret açığındaki farkı, ihracatı %33 oranında yükselterek 2017 yılında kapatmaya yaklaşmıştır. Fakat devam eden yıllarda Özbekistan ithalatının ihracattan daha fazla artması dış ticaret açığını ortalama olarak 7 milyar USD seviyesine getirmiştir. 20224 yılında ihracat bir önceki yıla göre %51,9 artarak 31,9 milyar USD seviyesine, ithalat ise aynı dönemde %51,2artarak 55.5 milyar USD'ye yükselmiştir. Böylelikle 23.6 milyar USD dış ticaret açığı verilmiş ve son 10 yılın en yüksek seviyesinde gerçekleşmiştir.

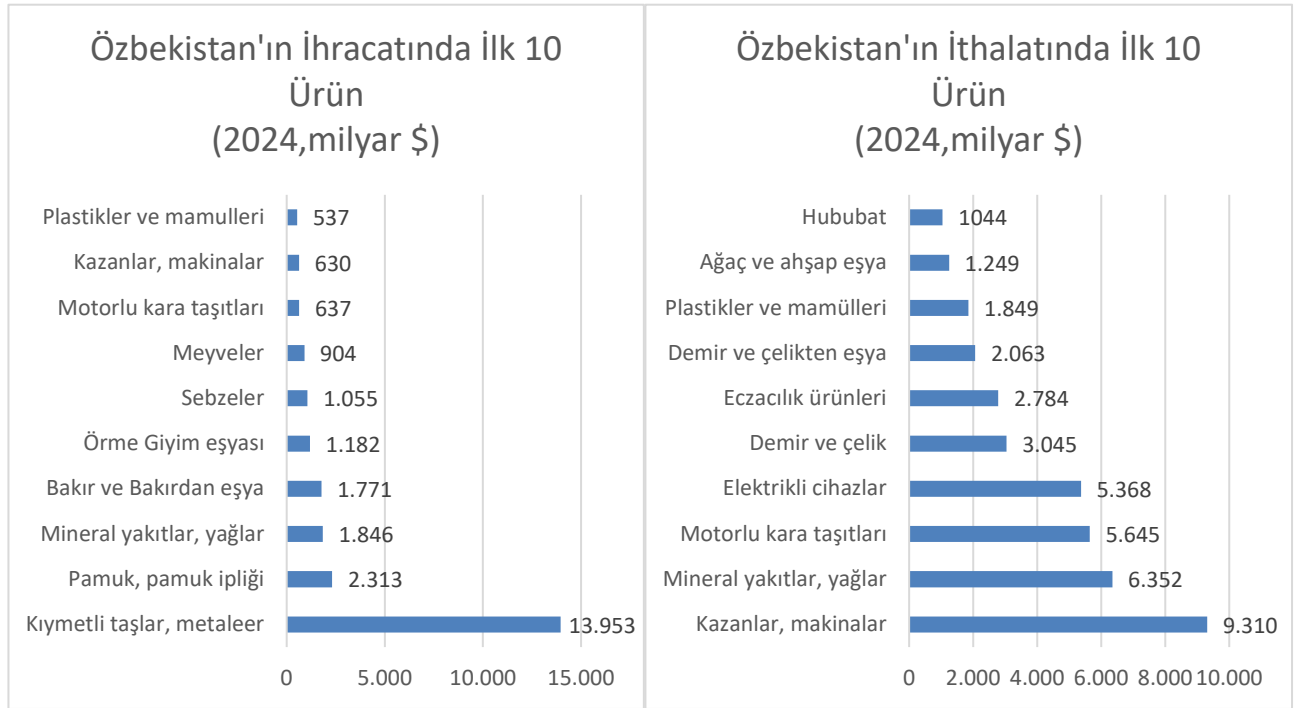

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
İhracat	6,5	7,6	10,1	10,9	14,3	13,1	14,0	15,3	21,0	31,9
İthalat	10,6	9,8	12,0	17,3	21,9	20,0	23,7	28,3	36,7	55,5

Kaynak: Trademap2024

Kaynak: Trademap2024

Kaynak: Trademap2024

Özbekistan'da ithalat ve ihracatı yapılacak malların belirli kategorilerde olanları için ya Bakanlar Kurulundan ya da Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığından izin alınması gerekmektedir. Bakanlar Kurulu bazı malların ithal ve ihracatına kotalar getirmektedir. Fiyatlarını kontrol altında tutmaktadır. Özellikle pamuk, pamuk ipliği, altın, petrol, gaz gibi stratejik malların fiyatları devletin denetimindedir.

Özbekistan'ın İhraç Ettiği İlk 10 Tarım Ürünü:

ÜRÜNLER	2020	2021	2022	2023	2024
Buğday veya mahlut unu	218610	281012	268530	455933	321762
Fasulye (<i>Vigna mungo</i> (L.) Hepper veya <i>vignaradiata</i> (L.) wilczek türleri; kuru,	89274	88978	109155	192021	214794
Taze Üzüm	133137	147655	196087	89337	186101
kabuksuz fasulye "<i>Vigna mungo</i> [L.] Hepper veya <i>Vigna radiata</i> [L.] Wilczek" türleri	87934	106402	98472	136417	130546
Taze şeftali, nektarin dahil	64866	43868	68080	71717	96916
Kurutulmuş üzüm	55117	60828	84022	77517	78307
Taze kiraz (ekşi kiraz hariç)	60476	84855	33286	57417	70429
Taze veya soğutulmuş soğan ve arpacık soğanı	34381	25005	35955	63705	65124
Taze kayısı	49086	8246	5927	45225	62261
Taze Hurma	48600	34443	52006	32035	57015

Kaynak: Trademap 2025, 1000 USD

Özbekistan'ın Tarım Ürünü İhraç Ettiği İlk 10 Ülke:

Ülkeler	% Pay
Rusya	30,74%
Afganistan	19,96%
Kazakistan	10,49%
Çin	9,74%
Pakistan	7,80%
Kırgızistan	3,39%
Türkiye	3,11%
Tacikistan	2,21%
Azerbaycan	2,12%
Irak	1,32%

Kaynak: Trademap 2025

Özbekistan'ın İthal Ettiği İlk 10 Tarım Ürünü:

ÜRÜNLER	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Buğday ve mahlut</i>	541605	613550	763267	756624	589621
<i>Ham şeker kamışı şekeri</i>	42670	319685	464450	376278	280832
Hayvansal veya bitkisel katı/sıvı yağların yenilebilir karışımları veya müstahzarları	41072	82613	162502	148291	200993
Kemikli taze veya soğutulmuş sığır eti	157578	13060	56328	85080	160802
Şeker Kamışı veya pancar şekeri ve kimyasal olarak saf sakkaroz, katı halde (kamış şekeri ve pancar şekeri içerenler hariç)...	103238	132860	132936	128427	159265
Öğütülmüş veya pelet halinde olsun veya olmasın, yağ küspesi ve diğer katı kalıntılar...	188889	234878	159121	194849	156798
Ayçiçeği tohumu veya aspir yağı ve bunların fraksiyonları	88441	95536	141954	160062	152326
Buğday veya mahlut unu	3392	12535	30470	65234	134667
Dondurulmuş, kemiksiz sığır eti	12874	37838	59489	94110	126388
Şeker, tatlandırıcı veya aroma ilave edilmiş, doğrudan tüketim için maden suyu ve gazlı sular dahil...	27571	42365	72841	101064	111313
Ham ayçiçek çekirdeği veya aspir yağı	541605	613550	763267	756624	589621

Kaynak: Trademap 2025, 1000 USD

Özbekistan'ın Tarım Ürünü İthal Ettiği İlk 10 Ülke:

Ülkeler	% Pay
Kazakistan	30,97%
Rusya	23,24%
Brezilya	6,60%
Belarus	4,60%
Çin	4,15%
Hindistan	3,14%
Türkiye	2,31%
Kırgızistan	2,12%

Polonya	1,72%
İran	1,62%

Kaynak: Trademap 2025

4.2. Türkiye İle Ticaret

4.2.1. Genel Durum

2024 yılında ülkeye ihracatımız yaklaşık 2,2 milyar dolar olmuştur.

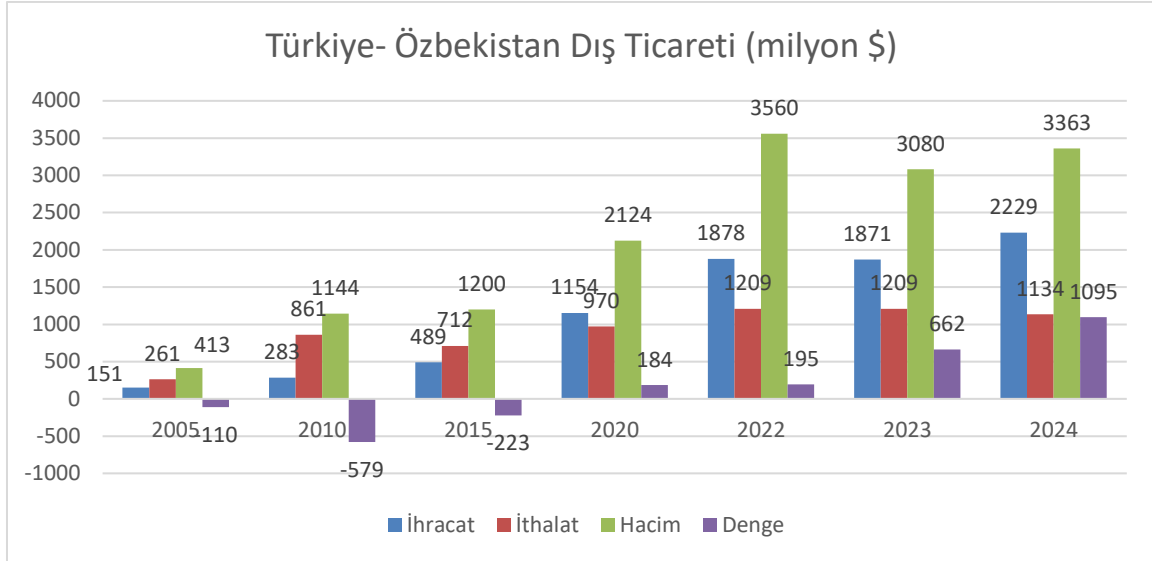
İhraç ettiğimiz başlıca ürünler: kıvılcım ile ateşlemeli içten yanmalı doğrusal veya döner pistonlu motorlar (patlamalı motor); demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatla kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb. ürünler; otomobiller; tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme) ve dokuma ipliklerin, mensucatın yıkanması, temizlenmesi, kurutulması, ütülenmesi, sarılması, katlanması vb. için makinalardır.

2024 yılında ülkeden ithalatımız ise 1 milyar dolar olmuştur.

Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibarıyla pamuk oranı $\geq$ %85 ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş); bakır teller; demir cevherleri ve konsantreleri; etilen polimerleri (ilk şekillerde); bakırdan ince ve kalın borular ithal edilen başlıca ürünlerdir.

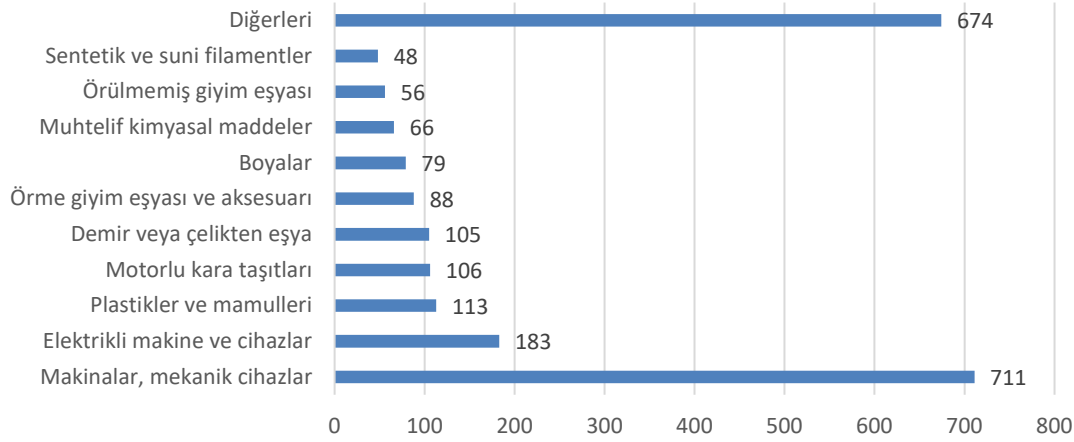
2024 yılında Özbekistan ile ticarette Türkiye'nin 1 milyar dolar dış ticaret fazlası verdiği gözlenmektedir.

Türkiye-Özbekistan Dış Ticareti (milyon \$)

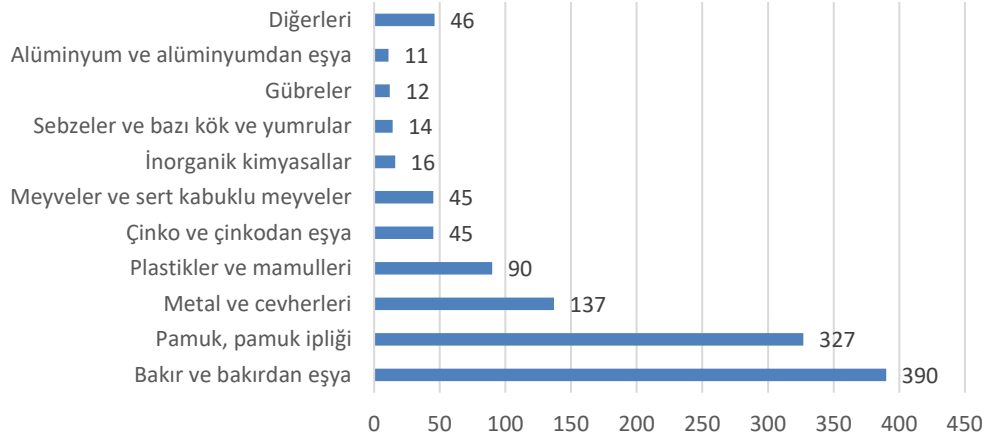
Kaynak: Trademap 2024

Türkiye'nin Özbekistan'a İhracatında Başlıca Ürün Grupları 2024 (milyon dolar)

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Özbekistan'dan İthalatında Başlıca Ürün Grupları (milyon dolar)

Kaynak: Trademap

4.2.2. İki Ülke Arasında Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

İKİLİ ANLAŞMA VE PROTOKOLLER	İMZA TARİHİ	Resmi Gazete Tarihi ve Sayısı
Karma Ekonomik Komisyon Kurulmasına Dair Anlaşma	09.07.1995	07.01.1996/22516
Gümrük Konularında Karşılıklı İdari Yardım ve İşbirliği Anlaşması	18.11.1997	22.12.1997/23208
Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması	13.04.1998	16.05.2000/24051
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	25.10.2017	02.04.2020/31087

Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	25.10.2017	28.03.2020/31082
Karma Ekonomik Komisyonu 5. Dönem Toplantısı	23.07.2019	25.12.2019/30989

4.3. Tarifeler, Diğer Vergiler

Özbekistan'ın gümrük vergileri %5 ila %30 arasında değişmektedir. Ayrıca bu vergilere ilave olarak ithalat sırasında referans fiyat uygulaması da yapılmak suretiyle, ithal edilen mallardan normal gümrük ve aksiz vergileri ile katma değer vergilerinin dışında ek bir mali yük getirmektedir. Getirilen malın beyan edilen fiyatıyla emsal teşkil eden fiyat arasındaki farkın da vergileri alınmaktadır. İthal edilen malların bedeli olarak beyannamede belirtilen değer yerine emsal ya da piyasa fiyatının dikkate alınması ithalatta gecikmelere ve ithalatçının maliyet hesabı yapmasında güçlükler neden olmaktadır. Gümrük vergisi uygulamasında sık sık değişen mevzuat ve gümrüğe göre değişebilen uygulamalar nedeniyle sorunlar yaşanmaktadır.

Aksiz Vergisi ithal edilen bazı mallardan alınan bir çeşit bandrol vergisidir. Genelde Özbekistan'ın kendi üretimi bulunan ürünlerde koruma amaçlı ya da lüks tüketim malzemelerinin ithalini zorlaştırmayı hedefleyen vergilerdir. Vergi oranları % 5'ten başlamakta ve mal cinsine göre değişebilmektedir.

Özbekistan'a ithal edilen bütün mallardan %20 oranında KDV tahsil edilmektedir. Ancak, bazı özel imtiyazlı devlet firmaları ile toplam çalışan sayısının %50'den fazlasında engelli-özürlü personel istihdam eden firmalar ithalatta KDV muafiyetinden yararlanmaktadır. Ayrıca, sabit sermaye için gelen yatırım malları da KDV'den muaftır.

İthalatta denetim Uzbekstandart Devlet Ajansı tarafından yapılmakta olup, ithalatçı firma malın menşe, ihracat ülkesi, güvenlik şartlarına uygunluğu vs. hakkında dokümanları bu kuruma vermek zorundadır.

Bu konuda faaliyet gösteren Özbekistan Devlet Standartlar Teşkilatı (ÖZDAVSTANDART) Türk Standartlar Enstitüsü (TSE) ile 1991 yılında imzalanan protokol gereği ortak çalışmalar yapmaktadır. 1994 yılından beri iki teşkilat karşılıklı olarak temsilcilik bulundurmaktadır.

Ortaklaşa kurulan bir test merkezi de faaliyete geçirilmiş olup, özellikle tekstil konusunda önemli bir ihtiyaca cevap verebilmektedir.

TSE Temsilciliği, öncelikli olarak Türkiye'den Özbekistan'a gelen ihraç mallarının (TSE Belgeli olması şartıyla) ülkeye ikinci bir kontrole tabi tutulmadan serbest girişini temin etmektedir. Oluşturduğu bilgi ve enformasyon merkeziyle Özbekistan'da yatırım yapan Türk müteşebbislerine yardımcı olmakta, gerekli Türk standartlarının tercümelerini yaparak Özdavstandartta onaylatarak Özbekistan standardı olarak Türk yatırımcıların istifadelerine sunmaktadır. Bu çerçevede de Türk ve Özbek firmalarına Belgelendirme hizmeti vermeye devam etmektedir. Tüketim mallarının Özbekçe olarak etiketlenme zorunluluğu bulunmaktadır.

4.4. Dış Ticaret Politikası ve Uygulamaları

Özbekistan dış ticaret mevzuatında serbest dolaşım, ihracat, re-import, re-export, transit, geçici ithalat, serbest bölge, gümrük bölgesi dışı işleme, gümrük bölgesinde işleme, gözetim altında imha, devlet lehine ithali reddetme gibi rejimlere yer verilmektedir.

Özbekistan hükümetinin ithalat ve ihracat üzerindeki tarife dışı kontrolleri devam etmektedir. İthalat kontratlarının gümrük idaresine zorunlu kaydı yapılmaktadır. Belirli malların ithalat ve ihracatı hükümetin belirlediği kurumların iznine tabidir. Belirli malların ithalat ve ihracatı yine miktar kısıtlamalarına tabi tutulmaktadır. İthalat ve ihracata konu bazı malların kontratlarının Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığının zorunlu ekspertizine tabidir.

İthalatın devlet bütçesinden finanse edilmesi, hükümet garantisi altındaki kredilerle finanse edilmesi, %50 den fazla devlet hissesi bulunan firmalarca yapılması hallerinde zorunlu ekspertiz geçerlidir. Adı geçen Bakanlık tarafından mücevher, askeri malzeme, ham petrol, altın, metaller, pamuk ipliği mallarının ihracatında ihracat kontratının kayda alınması gereklidir. Diğer malların ithalat ve ihracatında ise kontratların gümrüğe ve ilgili bankaya ibraz edilmesi zorunludur.

Cumhurbaşkanı tarafından 26 Nisan 2010 tarihinde alınan bir kararla, bazı ithal malların gümrükleme işlemlerinin yapıldığı tarihten itibaren bir yıl içerisinde satılması zorunlu hale getirilmiştir. Bakanlar Kurulu tarafından söz konusu ithal mallarla ilgili hazırlanan listede, televizyon, buzdolabı, klima, ütü, yatak ve nevresim takımı, tekstil ve deri ürünleri gibi kalemler bulunmaktadır.

Yatırım Yapılabilecek Alanlar: Tarım, sera, inşaat, turizm, gıda işleme ve paketleme, et kombine tesisi, inşaat malzemeleri üretimi, elektrik malzemeleri üretimi, madencilik, otomotiv yan sanayi malzemeleri üretimi, geleneksel ve alternatif enerji, elektrik üretimi, bilgi teknolojileri, kuyumculuk, ulaştırma, depolama

Genel Ürün Grupları: Otomotiv ana ve yan sanayi ürünleri, ilaç sanayi ürünleri, demir-çelik ürünleri, madenler, inşaat malzemeleri, elektronik ürünler, kablolar, ağaç ürünleri, plastik eşya, otomobil dış lastiği, dokunmuş mensucat, televizyon, demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, çekiciler, demir-çelikten inşaat aksamı, beton karıştırıcılar, klima aksam-parçaları, klima cihazları, örme mensucat, kontrol dağıtım tabloları, musluk ve valfler, santrifüjlü pompalar, toprak ve metal cevheri için makinalar, kendine özgü fonksiyonlu diğer makinalar, minibüs ve otobüsler, metal cevherlerini kırmaya-öğütmeye mahsus makinalar, çamaşır makinaları, ısı pompaları, telefon cihazları, metalleri haddeleme makinalarının aksam-parçaları, asansörler ve yük kaldırıncıları, dizel motorlu taşıtlar ve benzinli motorlar için aksam-parçalar, madeni yağ ve müstahzarlar, ayçiçeği tohumu yağları, 1.500-3.000 silindir hacimli motorlu taşıtlar, ağaçtan yonga ve levha, çelik rulo, orta yoğunlukta lif levha, diğer motorlar için hava filtreleri, filmaşın, demiryolu ve tramvay vagonları, kendine has fonksiyonlu elektrikli makina ve cihazlar, margarin, çikolata-kako içeren gıda müstahzarları, musluk ve valfler, diğer gıda müstahzarları, sıcak mamül demir, yüzey aktif diğer organik müstahzarlar.

Başlıca ticaret ortakları Çin, Kazakistan, Rusya, Türkiye ve Güney Kore'dir.

İhracatında Başlıca Ülkeler: Rusya, Çin, Kazakistan, Türkiye

İthalatında Başlıca Ülkeler: Çin, Rusya, Kazakistan, G.Kore

Başlıca ihracat kalemleri: Petrol gazları, otomotiv, pamuk, bakır, radyoaktif elementler, altın, yağ meyve, çinko

Başlıca ithalat kalemleri: Otomotiv aksamaları, ilaç, petrol yağları, ahşap ürünleri

Toplam İhracat: 31 milyar Dolar(2024)

Toplam İthalat: 55 milyar Dolar(2024)

5. PAZAR DURUMU

5.1. Ülkenin Güçlü ve Zayıf Yönleri İle Fırsatlar ve Tehditler

Güçlü Yönleri

- Gaz, altın, pamuk ve hidroelektrik potansiyeli dahil bol ve çeşitli doğal kaynakları
- Düşük borçluluk oranı ve tatminkar döviz rezervi
- İstekli kamu yatırım programı
- 34 milyonluk nüfus ve artan işgücü
- Çin ve Avrupa arasında Yeni İpek Yolu'nda konumlanma
- Yatırım projelerini destekleyen alt yapı yatırımlarının varlığı
- BDT ülkeleri ile imzalanan serbest ticaret anlaşmaları

Zayıf Yönleri

- Ekonomideki çeşitliliğin az olması ve emtia fiyatlarına dayalı ekonomi
- Kayıt dışı ekonominin yaygın olması
- Rekabet eksikliğinden kaynaklı olarak rekabetçiliğin düşük olması
- Bankacılık sektörünün nispeten az gelişmiş olması
- Kredi, ücretler, idari işlemler ve gümrük konularında devlet müdahalesinin olması

Fırsatlar

- Doğrudan yabancı yatırımı için geliştirilen politikalar
- Liberalleşen ekonomi
- Nüfus (Pazar) hacminin büyük olması
- Yeni ürün ve fırsat pazarları olması
- İki ülke ilişkilerinin normalleşmesi ve olumlu seyri

Tehditler

- Ekonomik yapının geçiş döneminde olması

- Siyasi istikrarsızlığın tekrar oluşması
- Bilgi teknolojileri altyapısının yetersiz olması

5.2. Dağıtım Kanalları

Özbekistan'ın 34 milyondan fazla nüfusunun yaklaşık yarısı, tüketici ürünleri üreticilerinin pazara giriş noktası olarak düşünülmesi gereken iki bölge olan Taşkent ve Fergana Vadisi'nde yoğunlaşmıştır. Taşkent sakinleri ülkedeki en büyük satın alma gücüne sahiptirler. Diğer büyük şehirler arasında turizmden yararlanan Semerkant ve Buhara ile Özbekistan'ın altın madenciliği faaliyetine ev sahipliği yapan Navoi yer almaktadır. Özbekistan denize kıyısı olmayan bir ülke olduğu için ülkeye mal sokmak karmaşık olabilir, ancak yoğun nüfus ve nispeten iyi ulaşım altyapısı sayesinde mallar ülkeye giriş yaptıktan sonra dağıtımlarını yapmak daha kolaydır.

5.3.Teknik Engeller

Özbekistan Devlet Gümrük Komitesi tarafından referans fiyat uygulaması yapılmaktadır. Gümrük idarelerince bazı mallarda asgari fiyatların altında beyan edilen fiyatlar kabul edilmemekte, bunun yerine tespit edilen referans fiyatlar üzerinden vergilendirme yapılmaktadır.

Bu uygulamanın detayları ve asgari fiyatlar hakkında bilgi alınamamaktadır. Diğer yandan ithal edilen malların fiyatlarının gerçekliği konusunda, giriş formaliteleri konusunda gümrüklerde farklı uygulamalar yapılabilmektedir. Bu konularda bu risklerin özellikle alıcı firmaya yüklenmesinin ve gerektiğinde gümrük müşavirliği hizmeti alınmasında yarar bulunmaktadır.

Diğer taraftan, 2 Haziran 2021 tarihinde alınan PK-5133 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile ülkemizin de üyesi olduğu OECD üyesi olan 38 ülkeden Özbekistan'a ithal edilen bazı ürünler için (makine, makine ek parçaları, hammaddeler, ölçü aletleri, kimyasal katkı maddeleri, vinçler, otomotiv) belge tanıma işlemleri durdurulmuştur.

Ayrıca, bazı elektrikli ev aletleri ve elektronik ürünler için "A sınıfı enerji verimliliği" ve yetkili servis zorunlulukları bulunmaktadır.

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarette teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaşılan teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

5.4. Tüketici Tercihleri

Özbekistan'da olumlu bir Türk Malı algısı bulunmaktadır. Bununla birlikte, fiyat faktörü tüketici tercihlerinde önde gelen unsurdur. Ülkenin finansman sıkıntısı, bankacılık sisteminin henüz gelişmekte olması ve lojistik avantajları gibi sebeplerle ülkede Çin ürünleri de oldukça tercih edilmektedir.

Yeni dönemde, ülkenin uluslararası sisteme entegrasyonunun artması ve bankacılık sisteminin gelişmesi gibi faktörlerin tüketici tercihlerinin de değişmesine neden olacağı değerlendirilmektedir.

5.5.Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Firma ve ürünlerin Rusça olarak tanıtıldığı broşür ve katalogların muhataplar ile paylaşılması, alıcılara ulaşmak ve birebir temas sağlamak üzere ülkede gerçekleştirilen fuarlara katılmak ile devletin ekonomik ve ticari hayattaki yönlendiriciliği, önemi ve etkinliği dikkate alınarak faaliyet alanıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sektörel kuruluşları ziyaret etmek pazara girişte ve pazarda tutunmada önemli rol oynamaktadır.

Diğer taraftan, Tüketici haklarının korunmasına ilişkin Özbek mevzuatına uygun olarak, ülkede satılan tüm ürünler Özbek dilinde olmalı ve aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- Ürünün adı;
- Üreticinin adı ve iletişim bilgileri;
- İçindekiler ve son kullanma tarihi (gıda maddeleri için);
- (Varsa) Kullanım Kılavuzu; ve
- (Varsa)Uyarılar Bu bilgiler, ürün üzerine üretildiği tesiste etiketlenmelidir. Devlet ülke içerisinde etiketleme yapılmasına izin vermemektedir.

5.6. İş Adamlarının Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Mevzuat olarak para ve sermayenin dolaşımında bir engel bulunmamakla birlikte uygulamada bazı sınırlandırmalar olabilmektedir. Eski dönemin önemli bir sorunu olan rüşvet ve kayıt dışılık ile halihazırdaki yönetim ile azalmıştır.

Özbekistan'la ticari ilişki kurmak isteyen firmaların öncelikle bir piyasa araştırması yaparak adım atması gerekmektedir. Uzun süre tecrübe edilmeksizin firmalarla kesinlikle güvene dayalı işlem yapılmamalıdır.

Ticari ilişki ve irtibat kurulan partner firma hakkında doğru istihbarat ve bilgi toplanılması, ileride doğabilecek sıkıntıların önlenmesi açısından oldukça önemlidir. Partner firma güvenilir, iç piyasayı, mevzuatı, teamülleri ve çevreyi iyi bilen bir yapıda olmalıdır. Ödeme gücü ve düzgün mali yapıya sahip olması çok önemlidir.

Muhatap firma birebir tanınmalı; mümkünse Özbekistan'a bizzat gidilerek temas kurulmalıdır. Firma yerinde ziyaret edilmeli, üretim ve ihracat kapasitesi, satış faaliyeti vb. hakkında bilgi edinilmelidir.

Firma ile yapılacak sözleşme yerel mevzuata uygun yapılmalı ve sözleşmede mücbir sebep, müeyyide, tahkim gibi konular başta olmak üzere diğer hususlar titizlikle ve hukuki danışmanlık hizmeti alınarak

hazırlanmalıdır. Muhatabın imza yetkileri araştırılmalıdır. Sözleşmenin mutlaka göz önünde yapılması ve doğru kişilerce doğru şekilde imzalanması sağlanmalıdır.

İhracatta ve ithalatta riskler mümkün olduğunca muhatap firma tarafından üstlenilmeli; gümrük ve nakliyat safhasındaki riskler olabildiğince muhatap firmaya bırakılmalıdır.

İhracat işlemlerinde, mümkünse mal bedelinin tamamı ön ödeme ile yapılmalı; eğer bu mümkün değilse mutlaka banka finansal araçları kullanılmalıdır (akreditif, teminat mektubu vs.).

Mesleki kuruluşların az olması, firmaların sanayi ve ticaret odalarına kayıt zorunluluğunun bulunmaması, sanayi ve ticaret odalarından yeterli bilgi alınamaması, genel olarak bilgiye ulaşmanın zorluğu gibi hususlar dikkate alınmalı ve muhatapların geçmiş performansları, mali ve hukuki geçmişleri başka alternatif ve genel kabul görmüş yollar ve metotlarla öğrenilmelidir.

Özbekistan Devlet Gümrük Komitesi tarafından referans fiyat uygulaması yapılmaktadır. Gümrük idarelerince bazı mallarda asgari fiyatların altında beyan edilen fiyatlar kabul edilmemekte, bunun yerine tespit edilen referans fiyatlar üzerinden vergilendirme yapılmaktadır. Bu uygulamanın detayları ve asgari fiyatlar hakkında bilgi alınamamaktadır.

Diğer yandan, ithal edilen malların fiyatlarının gerçekliği konusunda, giriş formaliteleri konusunda gümrüklerde farklı uygulamalar yapılabilmektedir. Bu konularda bu risklerin özellikle alıcı firmaya yüklenmesinde ve gerektiğinde gümrük müşavirliği hizmeti alınmasında yarar bulunmaktadır.

İthalat sırasında menşe şahadetnamesi bulunması gereklidir. Aksi halde iki kat gümrük vergisi tahakkuk ettirilmektedir.

5 Eylül 2017 tarihinden itibaren Özbekistan'da konvertasyon problemi ortadan kalkmıştır. Liberal ekonominin en önemli unsuru hayata geçirilmiştir. Bu tarihten itibaren, ithalat işlemlerinde yerel para, bankalar tarafından ya kendi kaynaklarından ya da döviz borsasında konverte edilerek en fazla bir gün sonrasında transfer edilmektedir.

İhalelerde yerel firmaların kayırılabilirdiği; ihale teklifleri alındıktan sonra açık ve şeffaf değerlendirme yapılmadığı ve zarfların bilahare açıldıktan sonra sonuçların açıklandığı durumlarla karşılaşmaktadır.

Hususi, Hizmet ve Umuma Mahsus Pasaport Hamilleri 30 günlük süre ile vizeden muaftır. Vatandaşlar Özbekistan'a gittiklerinde 3 gün içinde otelde veya yabancılar polisine başvurarak geçici ikamet kayıtlarını yaptırmaları önem arz etmektedir.

Dış Ekonomik İlişkiler, Yatırımlar ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren UZINCOMCENTER (Özbek Dış Ekonomik Enformasyon ve Ticaret Merkezi), Özbekistan'da yatırım ve iş yapmak isteyen Türk iş adamlarına danışmanlık, proje geliştirme, iş çevreleriyle eşleştirme, iş kurma, bilgilendirme gibi hizmetler vermektedir. Özbekistan'da faaliyet gösteren Danışmanlık ve Avukatlık hizmeti veren kuruluş isim ve irtibat bilgileri, taskent@ticaret.gov.tr adresine mail gönderilerek talep edilebilir.

Özbekistan'da yabancı sermayeli şirketler % 100 tam yabancı sermayeli, ortak şirket, şube ve temsilcilik şeklinde kurulabilir. Bazı faaliyetlerin yapılması için Bakanlar Kurulu'ndan lisans alınması şarttır. Ortak şirket kurulması halinde yabancı ortağın payının en az % 30 olması şarttır. Şirketin yabancı yatırım şirketi sayılabilmesi için yabancı ortaklardan en az birisinin tüzel kişi olması ve şirket sermayesinin en az 150.000 \$ olması şarttır. Şirket, Özbekistan Adalet Bakanlığı'nda kayıt edildikten sonra, Dış Ekonomik

İlişkiler, Yatırımlar ve Ticaret Bakanlığı'nda da kayıt edilmelidir. Şirket sermayesinin en az % 30'u kayıttan önce yatırılmış olmalıdır. Tüm evraklar Özbekçeye veya Rusçaya tercüme edilmiş olmalıdır.

Ortak Şirket veya Şubesinin Kurulması İçin Gerekli Evraklar:

1. Kayıt edilmesi konusunda dilekçe (Adalet Bakanlığına).
2. Tesis toplantı protokolü.
3. Şirket Tüzüğü
4. Tesis anlaşması
5. Şube kurulmasında yetki belgesi (Özbekistan Konsolosluğundan ve Noterden tasdikli)
6. Banka referans mektubu (Özbekistan Konsolosluğundan ve Noterden tasdikli)
7. Arazi kullanma izni veya ofis için kira kontratı (varsa).
8. Şirket, devlet kuruluşları ile ortak olarak kuruluyorsa devlet Mülki Komitesinin müsaade yazısı.
9. Kayıt ücreti olarak 5 resmi asgari maaş + 500 \$ ödendiği hakkında belge.
10. Şirketin posta adresini tasdikleyici doküman.
11. Ticari ve ticari - aracı şirketler yukarıda belirtilen dokümanlar dışında, onların Tüzük faaliyetlerine uygun olan satış ve depo sahaları, ekipmanları, perakende satış kuruluşlarında ise ek olarak kontrol – yazar kasaların bulunduğunu veya onların satın veya kirayla alınması için kaynakların bulunduğunu gösteren dokümanların tevsik edilmesi gerekmektedir.

%100 Yabancı Sermayeli Şirket veya Şubesi Kurulması İçin Gerekli Evraklar:

1. Yabancı şirket Tüzüğü kopyası (Özbekistan Konsolosluğundan ve Noterden tasdikli).
2. Ticari Sicil (Özbekistan Konsolosluğundan ve Noterden tasdikli).
3. Banka referans mektubu (Özbekistan Konsolosluğundan ve Noterden tasdikli).
4. Kayıt ücreti olarak 2000 \$ ödendiği hakkında belge.
5. Ticari ve ticari- aracı şirketler yukarıda belirtilen dokümanlar dışında, onların
6. Tüzük faaliyetlerine uygun olan satış ve depo sahaları, ekipmanları, perakende satış kuruluşlarında ise ek olarak kontrol- yazar kasaların bulunduğunu veya onların satın veya kiraya alınması için kaynakların bulunduğunu gösteren dokümanların tevsik edilmesi gerekmektedir.

Özbekistan'da Yabancı Firma Temsilciliği Açılması İçin Gerekli Evraklar:

1. Kayıt edilmesi konusunda dilekçe (Dış Ekonomik İlişkiler, Yatırımlar ve Ticaret Bakanlığına)
2. Temsilciliğin faaliyet programı.
3. Yabancı firma Tüzüğü kopyası (Özbekistan Konsolosluğundan ve Noterden tasdikli).

4. Ticari Sicil (Özbekistan Konsolosluğundan ve Noterden tasdikli).
5. Banka referans mektubu (Özbekistan Konsolosluğundan ve Noterden tasdikli).
6. Temsilcilik açılması konusunda firma Kurucularının Kararı.
7. Temsilcilik açılması konusunda firma temsilciliğine verilen vekaletname (Temsilci hakkında dolu bilgileri içeren, Özbekistan Konsolosluğundan ve Noterden tasdikli)
8. Temsilciliğin yabancı çalışanları hakkında bilgiler ve pasaport kopyaları.
9. Özbekistan'daki tüzel kişiliğe sahip kuruluşun referans mektubu.
10. Temsilcilik ofisinin kira kontratı veya kiralama konusunda garanti mektubu (Kira kontratı şehir Hâkimiyetinin ilgili birimi tarafından onaylanmış olmalıdır.)
11. Kayıt ücreti olarak 1170 \$ ödendiği hakkında belge.

5.7. Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları

Özbekistan'da Adalet Bakanlığına bağlı olarak Fikri Mülkiyet Ajansı (<http://www.ima.uz/en/>) faaliyet göstermekte olup Ajans, marka hakkı, isim hakkı ve sertifika vermektedir. Mezkûr kurum sonraki aşamaları kontrol edememekte ve yaptırım uygulayamamaktadır. Markanın korunması için Antitekel (Antimonopol) Komitesi'ne (<https://antimon.gov.uz/>) başvurulması gerekmektedir.

Bahse konu komiteye başvuruda bulunulması durumunda konu, ilgili birim tarafından incelenmekte, yerinde inceleme yapılabilen ve buna göre karar verilmektedir. Karşı taraf ihlaline devam ederse yargı yoluna gidilebilmektedir.

Komiteye başvuru yaparken dilekçe yazılması, dilekçeye lisans, markı hakkı sertifikası, ürün markası kullanıldıysa orijinal ürün ve sahte ürün fotoğrafı gibi faydalı bilgilerin eklenmesi gerekmektedir.